

Іванова Л.Б.

к.е.н., доцент, докторант
ДВНЗ КНЕУ імені Вадима Гетьмана

КРИТЕРІЇ СУМНІВНОЇ ТА БЕЗНАДІЙНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В антикризовому управлінні суб'єкта господарювання у реальному секторі економіки під час санаційних процедур важливою проблемою постає оплата простроченої кредиторської заборгованості. Це обумовлює низку фінансових заходів стосовно оздоровлення суб'єкта-боржника, до складу яких включається пошук фінансових джерел для погашення поточних боргів, строк яких вже настав. Одним з таких джерел виступає дебіторська заборгованість суб'єкта-боржника, конвертація якої у грошові кошти дає змогу йому погасити першочергові борги, а інформація про дебіторську заборгованість, про частки сумнівних та безнадійних боргів дозволяє адекватно оцінити фінансовий стан боржника та скласти реальний план його санації.

За національними стандартами бухгалтерського обліку України: 2 «Баланс», 10 «Дебіторська заборгованість» (далі П(С)БО 2; П(С)БО 10) категорія сумнівної заборгованості стосується короткострокової дебіторської заборгованості. За методологією П(С)БО 10 короткострокова або поточна дебіторська заборгованість, яка не погашена вчасно (навіть у строк більш ніж 365 днів), не переходить у клас довгострокової, а набуває статусу сумнівної й можливо подалі - безнадійної. В зв'язку з цим передбачається: створення резерву сумнівних боргів, за рахунок якого відбувається погашення несплаченої вчасно дебіторської заборгованості; ведення обліку такої заборгованості на позабалансовому рахунку протягом терміну, доки вона ні відповідатиме ознакам безнадійної.

Відносно визначень сумнівного та безнадійного боргів необхідно відмітити те, що вони будуються на основі «**впевненості** про неповернення боргу (безнадійний борг) та «**невпевненості** погашення дебіторської заборгованості боржником (сумнівна заборгованість)» у П(С)БО 10 [2; С. 57-58]. Більш чітке визначення **безнадійного боргу** представлено у Податковому кодексі України

(далі ПКУ) у пп. 14.1.11 ст.14 за рядом пунктів, серед яких можна визначити наступні критерії. Одним з них є строк позовної давності, який (згідно з п. 102.1 ПКУ) складає 1095 днів [3]. Другий критерій безнадійного боргу пов'язано з недостатністю активів покупця за наступними умовами: у процедурі банкрутства, коли суб'єкт-боржник оголошується банкрутом та призначається ліквідаційна процедура; поза процедурою банкрутства - кредитор здійснював певні заходи, що призвели до примусового стягнення майна боржника, у тому числі майна, що заставлене по договору (крім податкової застави), але дебітор не розрахувався внаслідок недостатності цього майна (пп. «б», «г» п. 14.1.11). За третім критерієм - стягнення заборгованості неможливо в зв'язку з дією обставин непереборної сили, а також заборгованістю померлих фізичних осіб та осіб безвісно відсутніх, недієздатних, засуджених, позбавлених волі (пп. «г», «д» п. 14.1.11) [3]. Вищенаведені критерії

Вважається доцільним визначення в П(С)БО 10 , що характеризує безнадійну заборгованість, розширити за у Податковому кодексі.

На відміну від безнадійної визначення сумнівної заборгованості (яке зроблено опосередковано у пп. 159.1.1 ст. 159 ПКУ) пов'язано з відкриттям провадження справи про банкрутство стосовно дебітора або «стягнення заставленого ним майна нотаріусом». Враховуючи ці ознаки сумнівного боргу в П(С)БО 10, можливо розширити їх перелік за рахунок наведених подій у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» як ознаки зменшення корисності фінансових активів (зокрема дебіторської заборгованості (параграф 59 МСБО 39).

Ряд дій, в результаті яких відбувається зменшення корисності активів, запропонованих в МСБО 39, мають ймовірний характер в зв'язку з обмеженою інформацією про дебіторів, що зумовлює з одного боку їх комплексне використання («поєднаний вплив») з метою визначення достовірних оцінок збільшення збитків, з другого боку прийняття рішення у міжнародній практиці, наприклад, формування резерву сумнівних боргів, на основі професійної думки бухгалтера. Національним правилам притаманна більша чіткість норм ведення

бухгалтерського обліку, тому буде доречним розширення переліку причин сумнівного боргу у П(С)БО 10 за рахунок тих, що рекомендовано у МСБО 39, та які мають найбільш ймовірний характер.

Більш безперечно представлені події: несвоєчасного погашення основної суми заборгованості та відсотків; події, яка пов'язана з можливістю оголошення позичальника банкрутом або іншої реорганізації, що до речі співпадає з визначенням у ПКУ. У вітчизняній практиці можливість визнання банкрутом пов'язана з невдалими заходами у санаційний період суб'єкта-боржника, що не призведе до погашення всіх видів кредиторської реєстрової заборгованості за певною черговістю. При чому реорганізація, що згадується у даному пункті стандарту, є однією з дієвих процедур санації, яка має за мету фінансове оздоровлення боржника. Дане положення міжнародного стандарту корелює з вищезгаданою нормою ПКУ (п. 14.1.11 «в»), де заборгованість визначається безнадійною в зв'язку з визнанням суб'єкта боржника банкрутом. Тобто перебування боржника у досудових та судових процедурах санації характеризує його заборгованість (для кредитора) сумнівною. Оголошення боржника банкрутом господарським судом перетворює таку заборгованість у безнадійну.

Таким чином, поняття сумнівного боргу у П(С)БО 10 доцільно доповнити наступними ознаками: несвоєчасного погашення основної суми заборгованості та відсотків за умовами контракту; проведення оздоровлюючих фінансових процедур (досудової санації); відкриття процедури банкрутства контрагента. Це зумовило б більш розширений простір аналізу з метою створення резерву сумнівних боргів, зокрема для суб'єктів реального сектору економіки, що знаходяться у процедурах антикризового управління.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» [Електронний ресурс]: за даними сайту / Верховна Рада України – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015
2. Національні Стандарти бухгалтерського обліку //Газета «Все про бухгалтерський облік» - 2012. № 8-9. - С.17-24; 57-61.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (згідно з уточненнями Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та

деяких інших законодавчих актів України» № 3609 від 07.07.2011.)
[Електронний ресурс]: за даними сайту / Верховна Рада України – Режим
доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>